

Nyíri Attila

A rózsáról

(a Nyelvünk c. tanulmányhoz)

*A bimbó az ígéret,
a virág a beteljesülés*

A rózsáról
(korformák)

Klasszikus
1

*Fákba remek oltogatni feledvén sok akadályt már,
Rám ott a hűs, csacsogó víz és egy virágölelés vár.
Körbemegyek a határban, halk a derűs kacagásom,
Messze, alant, a mosolygó harmat lángjait látom.*

*Balga hitem keseregve siratja a múlt illatában
Fátyolozó tavaszát, s vele hamvaiban egy, ha nyár van.
Békepohár diadalt ül a kerti karók leverésén,
Zengedező csalitos szabadul az örök hite révén.*

*Végzete van a teremtő napsugaras koronának;
Rózsabokor a sarokban ébredszik, s ad a váagnak,
Mert illatával tölt tereket az isten szeme fénye,
S – mint szerelem üdve – vár az öröm az ember esküjére.*

(rímes hexameterek)

Reneszánszos

2

*Elkotródott a tél végre-valahára.
Virágfüzér kerül a lombkoronára,
Megindul az ember és a boldogsága.*

*A föld is megújul, jöjj el, égi áldás!
Karcsú ujjai közt fénylő aranypálcás,
Bimbóidat bontsd ki, legyen minden rózsás!*

*Hintsünk rózsaszirmot, ha te is akarod!
Dícsérjük a nevét annak, aki adott,
Azt, 'ki a rózsákra felhozta a Napot!*

Barokkos

3

*Türelem juttatott rózsát az embernek,
De tüskével együtt adták az istenek,
Hogy 'kik a sors ellen fellázadni mernek,
Érezzék: jó mellett, rosszak is lehetnek.*

*Bűverő van nálunk a földben – szeretem,
Ez a bűverő lesz úrrá a lelkeken,
'Melytől hazafivá lesz itt az idegen,
Amikor felébred benne az érzelem.*

*Vértanúk porában gyökerező rózsza
Dalban, szerelemben lángol már azóta,
'Mióta a költő azt leszakította,
Hogy kegyeletét a múlt iránt lerója.*

Rokokós

4

*Csacsogón enyegő patak,
Kékellő bérc, zöldellő rét.
Távol nyájak tarkállanak,
Itt rózsza nyitja börtönét.*

*Kolostor kertjében ülök,
Mosolygó táj, nem hallok neszt.
Az estben felhangzik tiülök,
És az illat remegni kezd.*

*Lemenő nap szirmot csókol,
Búcsút vesz a sugara itt.
A rózsza ringva hajbókol
S pirulva zárja szirmait.*

Klasszicista

5

*Az ember rózsza
Odakinn, réten,
De istenné vált
Ma a kertjében.*

*Ha emberként volt
Mindegyre haszna,
Az isten szemhez
Lett igazítva.*

*Így becsületén
Az ejtett foltot,
Hogy ez az isten
Vadócba oltott.*

(rímes, időmértékes vers)

Népies

6

*Kicsiny rózsaszálam,
Jöjj csak, gyöngyöm, várnak!
Letörlek, elviszlek
S adlak a rózsámnak.*

*Feslő rózsabimbó,
Súgd meg neki csendben:
Szeretem, ahogy' más
Sohasem szerettem.*

*Rózsát a rózsámnak:
Tűzzön a keblére!
Akkor a jóisten
Megáldja majd érte.*

Szentimentalista

7

*Mást szeretek, de nem bánom,
Átok lettem egy nászágyon.
Fehér rózsá, fehér rózsá!
Szirmod hullt le ott a porba.*

*Enyészet lett az életem,
S hajt tüskéket az énbennem.
Piros rózsá, piros rózsá!
Nem találok rád azóta.*

*Sírboltomban, ha meghalok,
Rám nem várnak az angyalok.
Sötét rózsá, sötét rózsá
Szirma hull majd koporsómra.*

Romantikus

8

*A rózsza illata fohásza a földnek
Itt, a zord világban, 'hol embert is ölnek:
Kegyelmet kér.
Egyedül azoknak lesz vigasz az álom,
Akiknek szükséges, hogy szemére szálljon:
Aranyat ér.*

*Szörnyeteg az este, otromba az éjjel,
Midőn rózsairat nem terjeng már széjjel:
Másnapra vár.
Sóhajt, zokog az éj, árván reszket a hold,
Bűnös iszony tombol titkos órán, ha volt:
Elönt a sár.*

*Ólmos zsibbadás van, körülöttem penész,
Csak a hajnalt várom, 'mikor mind elenyész' :
Könny hull ma még.
Iszonyatnak vége, elhamvad már az éj,
Rózsza szirmán harmat, illatozik, ne félj! :
S kigyúl az ég.*

Realista

9

*Hamupipő, a vadrózsa,
az útszélén ácsorog.
Csak a nemes változatok
szirmai a bársonyok.*

*A vándordiák ebet űz
kutyatövis bokorral.
Író, költő – mind – vetekszik
nemes rózsacsokorral.*

*Örökséged így keserű,
igénytelen vadrózsa.
Pedig hogyha nem léteznél,
a királynő sem volna!*

Naturalista

10

*Rózsát láttam kertben ott,
'hol egy kutya ugatott.
Gondoltam, hogy leszedem,
segít majd az Istenem.
Átugrottam, át biz' én:
elcsúsztam a park fűvén.*

*Betörtem a fejemet,
cipőm sárral tele lett.
Szúrt a rózsza veszettül,
vérem csorgott cefetül.
Az ingem is elszakadt:
így néznek ki vert hadak.*

*Jött az eb és megtalált,
nem vártam meg a halált:
Rózsza nélkül futottam,
kerítésre ugrottam.
Ott a búcsú lezajlott:
fenekembe harapott.*

Szecessziós

11

*Kötélen táncoló bábu vagyok,
Elöttem fekszik egy ravatalon
Sikoltó szélben a fehér rózsá,
Koldusunk sír, szépséges Irgalom.*

*Szirmát hullatva hét rózsá szárad,
Csak a csonttá aszott tüske kiált:
„Bús bűnök bölcse, csakis általam
Koszorúzhatod meg Istenfiát!”*

*Sátánimádó, néma madarak
Nekem s hazámnak sírgödröt ásna.
Keletre vágyom, Távól-Keletre,
Menjen el más magyar Messiásnak!*

Szimbolista

12

*Mocsárban gázolok,
Intenek távolok:
Remélem,
elérem!*

*Rózsásak a partok,
Ahová most tartok:
Hja, a láng
nagy falánk.*

*Lehull a szírom már,
Engem csak tüske vár:
Nem öröm,
gyűlölöm!*

Impresszionista

13

*A piros rózsá dalra kelt, elsápadt,
És sárga lett, mert kiszaladt a vér.
Letépted azt és kitűzted, testvér,
S magasra hágva hagytad a mákat.*

*Bánat száll halkán homályos éjbe,
Karikás szemmel rámtékint a hold.
Vitted a rózsát, 'mely lágy fényt dalolt,
És megfürödtél lélekben végre.*

*Rózsailleség leng: rózsaszín párlat,
Egyedül az űr hallgat sötétben.
Fáklyát gyújtasz egy felhőn, hogy égjen,
Így lesz teljes a hajnali tárlat.*

Kubista

14

MEZŐ — HEGYES — HALOM
Azt akarom: **Hasson!**

A régi kor már oszló:
Leszek én a **PORLASZTÓ!**

Körvonal, amely lágy:
Izzított **színvilág.**

Esetleges véletlen?
Majd **FORMÁK**, ha rendezem.

Elvhűségem roppant:
Áttöri a **mértant.**

*Rózsa van – volt:
Hatásos folt.*

*Szúrós tüske:
Háromszögbe.*

*Finánclábszár:
Kifejez már.*

*Zsilettpenge:
Vágy él benne.*

*Cimbalomhúr:
Tüskésben Úr.*

Futurista

15

Átszúrni, – ?
sérteni, – &
megvágni. – !!!

Fent a kék, – 1
lent barna – 1/2
valami. – 0

Szirom nincs, – –
csak tüske – +
halmai. – ∞

Expresszionista

16

*Kigyulladt – Hej! – rózsá feje
Nap alatt,
Öreg gyökér – ifjú tüske:
Akarat.*

*Tüskéje – Jaj! – és a rózsá
Bennem él,
Hullámoz már kacagón a
Zöld levél.*

*Szent, piros harc, vérbő ütég,
Ó, Virág!
Fájdalmamat nem érti meg
A Világ.*

Szürrealista

17

*Szállna a vágy, de érzem:
zárt a tok,
Távlat kiált, ezért nem
várhatok.*

*Meleg feszít, víz siet,
kavarog,
Majd látja, enyém-tied,
mi vagyok.*

*Dörömböl a kikelet
énbennem,
Rózsa vagyok, fel kellett
ébrednem!*

Égeraracs, 1997. július 13-22.

Kis magyarázat a versekhez

A mottók – (általános gondolatot kifejező tömör idézetek) valamilyen módon kapcsolódnak az alapgondolathoz. Az aláírás nélküliek saját alkotások.
(mítosz → hitrege, legenda → csodarege, epigramma → velőske)

Népmese – a nép ajkán született, vagy külföldről átvett elbeszélés.

Néprege – valóságos személyhez vagy tárgyhoz kapcsolódó meseszerű történet.

Hitrege – a világ keletkezéséről, természeti jelenségekről szóló olvasmány.

Csodarege – Istenhez, Jézushoz, szentekhez és csodákhoz fűződő (olvasandó) esemény.

Monda – népi emlékezeten alapuló történelmi valóságot feldolgozó hagyomány.

A mottóknál feltüntetett nevek magyaros változata:

Karl Immermann – Immermann Károly, Cesare Lombroso – Lombroso Cézár,
Lothar Kusche – Kusche Lotár, Raymond Smullyan – Smullyan Rajmund,
Francis Bacon – Bacon Ferenc, Charlotte Brontë – Brontë Sarolta,
Małgorzata Musierowicz – Musierowicz Margit, Oscar Wilde – Wilde Oszkár,
Bo Carpelan – Carpelan Bodó, Johannes Lehmann – Lehmann János,
Claudia Graf – Graf Klaudia, Enrico Castelnuovo – Castelnuovo Henrik,
Su Townsend – Townsend Zsu', Grazia Deledda – Deledda Grácia,
John Muir – Muir János, Frances Elisa Hodgson – Hodgson Franciska Eliza,
Roland Gööck – Gööck Lóránt, Francesco Petrarca – Petrarca Ferenc,
Heinrich v. Ofterdingen – Ofterdingen Henrik, Immanuel Kant – Kant Imánuel,
Walter Sperling – Sperling Valter, Guy de Maupassant – Maupassant Vitus,
Eliška Horelova – Horelova Eliza, Camille Flammarion – Flammarion Kamill,
Jerome K. Jerome – Jerome Klapka Jeromos, William Blake – Blake Vilmos,
Andre Gide – Gide Endre, Otto v. Bismarck – Bismarck Ottó,
Vlagyimir Maskov – Maskov Vladimir, Eric Linklater – Linklater Erik,
Dimitar Korudzsiev – Korudzsiev Demeter, Theodor Fontane – Fontane Tódor,
Marlene Dietrich – Dietrich Marléne, Henry van Dyke – Dyke Henrik,
Stephen Leacock – Leacock István, Friedrich v. Schiller – Schiller Frigyes,
Luigi Capuana – Capuana Lajos, William Wordsworth – Wordsworth Vilmos,
Conrad Ferdinand Meyer – Meyer Konrád Ferdinánd, Robert Frost – Frost Róbert,
Hans Christian Andersen – Andersen Jani Krisztián, Victor Hugo – Hugo Viktor,
Antonín Růžička – Růžička Antal, Henry-Frederic Amiel – Amiel Henrik Frigyes,
Oliver Wendell Holmes – Holmes Olivér Vendel, Stanisław Lem – Lem Szaniszló,
Robert Musil – Musil Róbert, Charles Robert Darwin – Darwin Károly Róbert,
Heinrich Heine – Heine Henrik, Paul Valéry – Valéry Pál, Karl May – May Károly,
Etienne Rey – Rey István, Joanna Kathrin Rowling – Rowling Johanna Katalin,
Joseph Joubert – Joubert József, François Villon – Villon Ferenc
Jonathan Swift – Swift Jónás, Louis Bromfield – Bromfield Lajos,
Giuseppe Mezzofanti – Mezzofanti József, Franz Jahn – Jahn Ferenc,
Henri Bergson – Bergson Henrik, Josef Klepešta – Klepešta József,
John Keats – Keats János, Miguel Cervantes Saavedra – Cervantes Saavedra Mihály,
Christian Morgenstern – Morgenstern Krisztián, Otto Jespersen – Jespersen Ottó,
Pedro Calderón de la Barca – Barca Calderón Péter, Jules Renard – Renard Gyula,

Konrad Lorenz – Lorenz Konrád, Lev Nyikolajevics Tolsztoj – Tolsztoj Leó,
Dennis Shasha – Shasha Dénes, Georg Bernard Shaw – Shaw György Bernát,
Lewis Wolpert – Wolpert Lajos, Pedro Antonio de Alarcon – Alarcon Péter Antal,
Adam Wiśniewski-Snerg – Wiśniewski-Snerg Ádám, Jean Calvin – Kálvin János,
Théodore de Banville – Banville Tivadar, Alekszandr Beljajev – Beljajev Sándor,
Theodor Storm – Storm Tódor, Théophile Gautier – Gautier Teofil,
Karl Neumann – Neumann Károly, Alphonse Daudet – Daudet Alfonz,
Igor Roszohovatszkij – Roszohovatszkij Igor, Bertold Brecht – Brecht Bertalan,
Emily Brontë – Brontë Emilia, Jean François Paul de Gondi Retz – Retz Pál,
Nichols Beverley – Beverley Miklós, Antonio Bonfini – Bonfini Antal,
Tadeusz Dolega-Mostowicz – Dolega-Mostowicz Tádé, David Lodge – Lodge Dávid,
Karel Čapek – Čapek Károly, Erich Kästner – Kästner Erik,
William John Locke – Locke Vilmos, Adam Mickiewicz – Mickiewicz Ádám,
Marie-Catherine 'D Aulnoy – D' Aulnoy Mária Katalin, Jack London – London Jani,
Charles Batteux – Batteux Károly, Richard Katz – Katz Richárd,
John Steinbeck – Steinbeck János, Charles Baudelaire – Baudelaire Károly,
Bernard Fontanelle – Fontanelle Bernát, José Gutierrez – Gutierrez József,
Friedrich v. Schelling – Schelling Frigyes, Francis Jammes – Jammes Ferenc,
George Enescu – Enescu György, Alexandra David-Neel – David-Neel Alexandra,
Ludwig Wittgenstein – Wittgenstein Lajos, Rudolf Stratz – Stratz Rudolf,
Mary T. Browne – Browne Mária T., Alexander Puskin – Puskin Sándor,

A rózsáról

(a Nyelvünk c. tanulmányhoz)

Különböző korokban megjelenő irodalmi áramlatok kifejező eszközeivel létrehozott ábrázolásmód. 17 féle korszak jegyei találhatóak meg a sajátos jellemzőikkel.

1. —	<i>Klasszikus</i>	—	<i>i. e. VIII. sz. – i. e. I. sz.</i>
2. —	<i>Reneszánszos</i>	—	<i>XIV. sz. közepe – XVI. sz. második fele</i>
3. —	<i>Barokkos</i>	—	<i>XVI. sz. vége – XVIII. sz. közepe</i>
4. —	<i>Rokokós</i>	—	<i>XVII. sz. második harmada – XVIII. sz. vége</i>
5. —	<i>Klasszicista</i>	—	<i>XVII. sz. középső harmada – XIX. sz. közepe</i>
6. —	<i>Népies</i>	—	<i>XVIII. sz. vége – XIX. sz. második harmada</i>
7. —	<i>Szentimentalista</i>	—	<i>XVIII. sz. első fele – XIX. sz. kezdete</i>
8. —	<i>Romantikus</i>	—	<i>XVIII. sz. vége – XIX. sz. közepe</i>
9. —	<i>Realista</i>	—	<i>XIX. sz. közepe – XX. sz. első harmada</i>
10. —	<i>Naturalista</i>	—	<i>XIX. sz. második fele – XX. sz. eleje</i>
11. —	<i>Szecessziós</i>	—	<i>XIX. sz. utolsó harmada – XX. sz. kezdete</i>
12. —	<i>Szimbolista</i>	—	<i>XIX. sz. vége – XX. sz. első harmada</i>
13. —	<i>Impresszionista</i>	—	<i>XIX. sz. utolsó harmada – XX. sz. első fele</i>
14. —	<i>Kubista</i>	—	<i>XX. sz. eleje – XX. sz. első harmada</i>
15. —	<i>Futurista</i>	—	<i>XX. sz. kezdete – XX. sz. közepe</i>
16. —	<i>Expresszionista</i>	—	<i>XX. sz. eleje – XX. sz. első harmada</i>
17. —	<i>Szürrealista</i>	—	<i>XX. sz. első harmada – XX. sz. második harmada</i>